

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG GIẢNG DẠY HỌC PHẦN LỊCH SỬ ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

*ThS. Nguyễn Thị Thu Hà**

Nâng cao chất lượng giảng dạy các môn khoa học Mác - Lênin nói chung và Lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam nói riêng là yêu cầu cấp bách đối với giảng viên giảng dạy theo Giáo trình mới của Bộ Giáo dục và Đào tạo, đáp ứng sự nghiệp đổi mới đất nước của Đảng.

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng chỉ rằng học tập chủ nghĩa Mác-Lênin không phải để học thuộc lòng từng chữ, từng câu và áp dụng một cách máy móc mà phải học tinh thần của chủ nghĩa Mác-Lênin, học tập lập trường, quan điểm và phương pháp của chủ nghĩa Mác-Lênin để áp dụng lập trường, quan điểm và phương pháp ấy mà giải quyết cho tốt những vấn đề thực tế. Để nâng cao sức hấp dẫn của bài giảng Lịch sử Đảng, theo chúng tôi cần chú trọng một số vấn đề cơ bản sau:

Trước hết, mỗi ngành khoa học có một phạm vi nghiên cứu cụ thể trong mối quan hệ biện chứng với các khoa học khác

Là một ngành của khoa học lịch sử, Lịch sử ĐCS Việt Nam nghiên cứu hệ thống các hiện tượng, biến cố và sự kiện lịch sử ra đời, lãnh đạo và đấu tranh của ĐCS Việt Nam vì mục tiêu giành độc lập hoàn toàn cho dân tộc, xây dựng thành công CNXH vì cuộc sống tự do, hạnh phúc của nhân dân Việt Nam. Nghiên cứu hệ thống tổ chức của Đảng, những nguyên tắc tổ chức và hoạt động của Đảng với tư cách là đội tiên phong của GCCN, đồng thời là đội tiên phong của nhân dân lao động và của dân tộc Việt Nam. Quá trình lãnh đạo của Đảng (cả khi đấu tranh giành độc lập, giành chính quyền và cả khi trở thành Đảng lãnh đạo chính quyền) nghiên cứu trên các lĩnh vực chính trị, quân sự, kinh tế, văn hoá, xã hội, quốc phòng, an ninh, đối ngoại... làm rõ những thắng lợi, thành công và cả những sai lầm, khuyết điểm trong sự lãnh đạo của Đảng.

Lịch sử ĐCS Việt Nam có vai trò đặc biệt trong giáo dục lý tưởng CSC; giáo dục truyền thống đấu tranh cách mạng của Đảng và của dân tộc, bồi dưỡng bản lĩnh chính trị và nhân cách, tư cách của người cách mạng Việt Nam; giáo dục chủ nghĩa anh hùng cách mạng và nâng cao niềm tin, bồi đắp chủ nghĩa yêu nước Việt Nam. Chủ tịch Hồ Chí Minh, người sáng lập và rèn luyện ĐCS Việt Nam, nhiều kỳ đại hội và hội nghị Trung ương, trên cơ sở tổng kết lịch sử, nắm vững phương pháp luận khoa học đã có những dự báo đúng đắn cho sự phát triển, những dự báo đó là một trong những cơ sở quan trọng để Đảng đề ra chiến lược phát triển, đường lối, chủ trương thích hợp.

* Giảng viên chính, Bộ môn Lịch sử Đảng và Tư tưởng Hồ Chí Minh, Khoa Lý luận chính trị, Trường Đại học Khoa học, ĐHH

Lịch sử Đảng có nhiệm vụ tái hiện có hệ thống toàn bộ tiến trình hoạt động, lãnh đạo của Đảng đối với sự nghiệp cách mạng dân tộc Việt Nam: Các biến cố, hiện tượng, sự kiện lịch sử Đảng cần được nhận thức, trình bày khách quan, rõ ràng trên cơ sở những tư liệu, tài liệu tin cậy và được thẩm định: Xác định rõ sự kiện lịch sử Đảng để không lẫn với sự kiện lịch sử dân tộc, lịch sử quân sự hay lịch sử một chuyên ngành khác. Mặc dù từ năm 1930 lịch sử Việt Nam và lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam gắn bó hữu cơ với nhau; Sự phân biệt ranh giới giữa Lịch sử Đảng với lịch sử dân tộc, diễn ra trong cùng một thời gian và không gian chỉ là tương đối.

Vì thế, mỗi giảng viên Lịch sử Đảng phải nắm vững đối tượng của khoa học Lịch sử Đảng và thể hiện trong bài giảng để lựa chọn nội dung một cách hợp lý: Đường lối, chiến lược, sách lược của Đảng trong từng thời kỳ, từng giai đoạn là sự vận dụng sáng tạo và phát triển lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin - sáng tạo ở điểm nào? Có đáp ứng được yêu cầu thực tiễn của cách mạng Việt Nam hay không?... Có thể minh họa bằng nhiều sự kiện trong nước và thế giới nhưng phải đặt trong thời điểm lịch sử cụ thể, không để những sự kiện đó lấn át hoặc làm lu mờ đối tượng của khoa học Lịch sử Đảng. Với yêu cầu này đòi hỏi các giảng viên phải có chuyên môn sâu, nếu không, nhiều vấn đề bản thân người dạy nắm chưa chắc thì làm sao truyền đạt cho người học; nhiều khái niệm, chưa đủ thời gian cho người dạy ngẫm thì làm sao có thể chuyển hoá được từ ý chí trở thành tình cảm và tinh thần trách nhiệm đối với sinh viên.

Thứ hai, phải có phương pháp giảng dạy khoa học, lấy sinh viên làm trung tâm, phải hình thành được cho sinh viên nhu cầu và khả năng tự học và sử dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong dạy và học.

Phương pháp giảng dạy là một trong những yếu tố cơ bản và quan trọng nhằm truyền đạt có hiệu quả kiến thức cho sinh viên; Phương pháp giảng dạy phù hợp sẽ giúp sinh viên tiếp thu kiến thức một cách tốt nhất, phát huy trí lực của người học. Thực hiện lời Bác dạy: “Phải tuyệt đối tránh nhồi sọ”, “không nên học thuộc lòng từng câu, từng chữ”, “tuyệt đối không nhắm mắt tuân theo sách vở một cách xuôi chiều”¹⁴. Không đào tạo sinh viên thành những người thụ động, máy móc, phải biết khơi dậy tính sáng tạo của người học, kích thích khả năng tự giác học tập của các em, hướng dẫn cho sinh viên biết cách tự học và phải lấy tự học làm nòng cốt.

Trong quá trình giảng dạy, giúp cho sinh viên dễ hiểu, dễ nhớ, có thể sử dụng hình tượng văn học thành ngữ, ngạn ngữ...nhưng không được lạm dụng quá mức sẽ làm giảm hiệu quả của bài giảng. Không được biến giờ học lịch sử Đảng thành giờ kể chuyện câu chuyện tưởng như là thời sự nhưng thực chất là những câu chuyện vô bổ (bài hát nào đang

¹⁴ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2011, t. 9, tr. 264

hot...scandal của diễn viên, người mẫu nào....) biết chọn lọc những sự kiện phản ánh được bản chất của từng vấn đề; Làm rõ sở sở lý luận, thực tiễn để Đảng hoạch định đường lối....đường lối đó đi vào thực tiễn như thế nào? kết quả, ý nghĩa, nguyên nhân.... Sau mỗi bài giảng, giảng viên phải đưa ra những kết luận súc tích, hoặc khái quát lại bằng mô hình hoặc sơ đồ để sinh viên thấy Lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam là một khối kiến thức tổng hợp bao gồm cả: kinh tế, chính trị, nghệ thuật, khoa học...

Không ngừng đổi mới và hoàn thiện phương pháp giảng dạy, là một trong những động lực nâng cao chất lượng giáo dục ở bậc đại học, thực hiện chủ trương của Bộ giáo dục đào tạo phải chuyển từ phương pháp giảng dạy cũ - thụ động: “Thầy đọc”, “trò chép”. Sang phương pháp giảng dạy tích cực chủ động sáng tạo theo hướng: Phát huy trí lực của sinh viên, lấy sinh viên làm trung tâm. Không đẩy sinh viên vào thế bị động, “dồn ép” các vấn đề, không dám tìm tòi suy nghĩ vì sợ: sai quan điểm; học vẹt mấy câu giới hạn trong ôn tập. Phải đưa sinh viên vào những tình huống nên đưa ra những câu hỏi “tại sao”; chứ không phải là những câu hỏi “như thế nào?”, để các em phải huy động những tri thức khoa học và vốn sống của bản thân một cách độc lập, sáng tạo để đề xuất giả thuyết nhằm giải quyết những vấn đề đưa ra. Với ý kiến của sinh viên (có thể đúng hoặc chưa chuẩn xác), giảng viên sẽ gợi ý hướng dẫn sinh viên thảo luận, tranh luận để bảo vệ ý kiến của mình; Sau cùng giảng viên tổng kết, đưa ra phương án giải quyết có hiệu quả nhất. Phương pháp này sẽ tạo được hứng thú cho sinh viên trong học tập, không khí lớp học sôi động, lôi cuốn được cả lớp cùng tham gia học tập, qua đó rèn cho các em phương pháp tư duy độc lập, phát triển tư duy biện chứng và tư duy sáng tạo.

Sử dụng công nghệ thông tin và truyền thông trong dạy và học để hỗ trợ và nâng cao hiệu quả bài giảng, tuyệt đối không được lạm dụng công nghệ “thầy chiếu” – “trò chép”...chiếu những video... ít liên quan đến nội dung bài giảng.

Tăng cường chất lượng các buổi thảo luận, giảng viên phải đầu tư từ chủ đề, hướng dẫn sinh viên tập trung vào những vấn đề chính với các nội dung chủ yếu của từng giai đoạn lịch sử (những bài sinh viên thuyết trình giảng viên phải xem trước khi các em trình bày, bởi sự cắt ghép trong các bài chuẩn bị của sinh viên đôi khi chỉ là sự vô tình của các em nhưng một khi đã trình bày trước tập thể lại là điều hết sức nguy hại trong bối cảnh bùng nổ thông tin như hiện nay)

Thứ ba, giảng dạy Lịch sử Đảng phải đảm bảo nguyên tắc: sự thống nhất giữa tính đảng và tính khoa học; kết hợp giữa phương pháp lịch sử và phương pháp logic; thực hiện nguyên lý “học đi đôi với hành, lý luận gắn liền với thực tiễn”

Trong bài giảng Lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam phải đảm bảo sự thống nhất giữa tính đảng và tính khoa học theo nguyên tắc tính đảng càng được đề cao đúng đắn thì tính lịch

sử càng phong phú, chân thực và tính khoa học càng sâu sắc, thiếu bản lĩnh khoa học sẽ không đủ sức phê phán những quan điểm sai trái.

Tính đảng trong giảng dạy Lịch sử Đảng yêu cầu phải đứng vững trên lập trường của chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh để nhận thức đúng đắn Đảng ta trong tiến trình ra đời, hoạt động và lãnh đạo; Từ đó làm rõ tính đúng đắn của quan điểm, đường lối, Cương lĩnh của Đảng, nhiệm vụ chính trị của Đảng ở mỗi thời kỳ lịch sử. Tính đảng cũng thể hiện ở sự quán triệt những quan điểm, những kết luận của Đảng với những vấn đề đã diễn ra trong lịch sử, đồng thời thể hiện tính chiến đấu cao trong việc phê phán những nhận thức sai trái, những luận điệu của các thế lực thù địch hòng xuyên tạc, phủ nhận thành quả cách mạng của Đảng và nhân dân ta.

Tính khoa học trong giảng dạy Lịch sử Đảng là nhận thức lịch sử một cách khách quan, không “tô hồng” không “bôi đen”, xuyên tạc, bóp méo lịch sử; thúc đẩy tư duy sáng tạo, suy nghĩ tìm tòi sâu sắc để tiếp cận chân lý; Tính khoa học còn đòi hỏi rèn luyện, nâng cao tư duy logic để tổng kết giá trị khoa học, những vấn đề lý luận trong lịch sử Đảng ta.

Tính đảng và tính khoa học thống nhất, đều hướng tới nhận thức lịch sử đúng đắn, nâng cao vị trí, vai trò của khoa học Lịch sử Đảng. Khoa học Lịch sử Đảng phải trở thành cơ sở quan trọng để Đảng ta tổng kết thực tiễn, hoạch định và thực hiện đường lối chính trị, thực hiện mục tiêu chiến lược của cách mạng Việt Nam là độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội.

Trong giảng dạy Lịch sử Đảng phải đảm bảo nguyên tắc kết hợp giữa phương pháp lịch sử và phương pháp logic; Không nắm vững phương pháp lịch sử thì không thể sử dụng có hiệu quả phương pháp logic; Song nếu không nắm vững và sử dụng có hiệu quả phương pháp logic thì cũng không thể hiểu được cái bản chất, của sự vật, không thể phát hiện được quy luật vận động của lịch sử và cũng không thể có được những vấn đề lý luận, mà chỉ đi vào những sự kiện “vụn vặt”. Các vấn đề được trình bày không gói gọn trong những kết luận có sẵn, trình bày theo kiểu áp đặt hoặc giải thích chiếu lệ, giản đơn, thiếu biện chứng sẽ không củng cố được lòng tin, có khi gây phản tác dụng. Giảng viên cần giới thiệu lịch sử phát triển bao gồm các ý kiến khác nhau, kết luận chính thống và vấn đề cần tiếp tục nghiên cứu; Trong khoa học Lịch sử Đảng thường có những “khoảng lặng”, những vấn đề “chưa có tiền lệ lịch sử” ... nếu giảng viên chú ý khơi gợi, hướng dẫn nghiên cứu sẽ kích thích được tính năng động của sinh viên; Bài giảng nào nhiều tình huống, giảng viên phải biết lựa chọn để trình bày với tinh thần tác động vào ý thức nghiên cứu của sinh viên sẽ dần dần nâng cao năng lực tư duy khoa học cho các em.

Giảng dạy Lịch sử Đảng, nên trình bày những vấn đề những sự kiện có mối liên hệ logic sẽ thu hút sự chú ý cho người nghe; Phương pháp trình bày của giảng viên ảnh hưởng lớn đến phương pháp tư duy của sinh viên, vì vậy phải thể hiện rõ tư duy khoa học trong bài giảng.

Kết hợp giữa trình bày sự kiện và hệ thống các sự kiện chọn lọc chính là đảm bảo nguyên tắc kết hợp giữa phương pháp lịch sử và phương pháp logic trong giảng dạy Lịch sử Đảng. Một bài giảng Lịch sử Đảng lôi cuốn người nghe thể hiện ở chỗ trình bày sự kiện một cách phong phú sinh động, đồng thời phải thể hiện tư duy khái quát cao của người giảng - sẽ gây hứng thú cho sinh viên.

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh: “Lý luận là sự tổng kết kinh nghiệm của loài người, là tổng hợp những tri thức về tự nhiên và xã hội tích trữ trong quá trình lịch sử”¹⁵, song, lý luận không phản ánh đời sống thực tiễn, thiếu tính khoa học và cách mạng là lý luận suông, giáo điều, xa rời cuộc sống. Người chỉ rõ: “Lý luận mà không có liên hệ thực tiễn là lý luận suông”¹⁶ Vì vậy, ngoài những giờ giảng trên lớp, rất cần tổ chức nhiều hình thức học tập ngoại khóa: tổ chức các cuộc thi tìm hiểu về cuộc đời, sự nghiệp và tư tưởng Hồ Chí Minh về Đảng Cộng sản Việt Nam, tham quan di tích lịch sử cách mạng, tham quan bảo tàng Hồ Chí Minh, tiếp xúc nhân chứng lịch sử...

Trong kỷ nguyên 4.0, sinh viên cần nhiều thông tin, khả năng nắm bắt và xử lý thông tin của các em rất nhanh, nhạy, trong khi một số vấn đề của lịch sử Đảng làm nảy sinh nhiều chiều nhận thức khác nhau: Có luận điểm trái chiều nhưng khéo nguy hiểm nên vẫn có sức hấp dẫn nhất định; Nếu chỉ dựa vào giáo trình thì chưa đủ, nhiều vấn đề phải mở rộng, đi sâu thêm, phải hướng cho sinh viên đọc thêm. Đặc biệt trong điều kiện phức tạp của tình hình quốc tế và trong nước hiện nay, kẻ thù đang tìm mọi cách xuyên tạc bóp méo các quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, của Đảng cộng sản Việt Nam thì việc đưa ra những quan điểm khác nhau là cần thiết, làm tăng thêm sức hấp dẫn của bài giảng. Nhưng điều quan trọng nhất là bằng cơ sở lý luận và thực tiễn giảng viên cần khẳng định nội dung chính và quan điểm đúng, nếu không sinh viên sẽ rất phân tâm, dễ rơi vào cạm bẫy của những luận điệu ngược chiều.

Thứ tư, giảng viên Lịch sử Đảng phải thật sự tâm huyết với nghề, không tự bằng lòng với kiến thức đã có. Giảng viên phải có lập trường tư tưởng vững vàng, có niềm tin cách mạng vào sự lãnh đạo của Đảng và phải truyền tải được niềm tin đó tới sinh viên thông qua các bài giảng.

Bản chất của dạy học là sự truyền những kinh nghiệm của xã hội loài người cho đối tượng tiếp nhận, người thầy đang đảm trách một nhiệm vụ vô cùng thiêng liêng được dạy dỗ những rường cột của đất nước; Vì thế mỗi giảng viên lịch sử Đảng phải luôn làm giàu thêm kiến thức của mình về nhiều lĩnh vực - đặc biệt là kiến thức lịch sử thế giới, lịch sử dân tộc; cũng như phải nắm vững lý luận Mác - Lênin, quan điểm đường lối chính sách của Đảng, hiểu biết về triết lý phương Đông, phương Tây. Say mê tìm tòi nghiên cứu với trách nhiệm cao về

¹⁵ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1996, t. 8, tr. 497

¹⁶ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 8, tr. 496

chính trị đối với quá khứ, hiện tại và tương lai đối với Đảng, nhân dân và đất nước. Thường xuyên trau dồi phẩm chất đạo đức, sống trung thực, ứng xử có lý, có tình trong các mối quan hệ với những người xung quanh; biết chiến thắng những cám dỗ đời thường, dám đấu tranh vì sự công bằng và lẽ phải; Các thầy cô phải là tấm gương sáng cho sinh viên bằng chính những hành động cụ thể thiết thực của trí thông minh và lòng nhân ái.

Lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam là một trong những môn học lý luận chính trị có ý nghĩa hết sức to lớn trong việc giáo dục chính trị tư tưởng cho sinh viên, hình thành cho các em nhận thức và hành động cách mạng, đáp ứng mục tiêu xây dựng đội ngũ cán bộ vừa hồng vừa chuyên, phục vụ cho yêu cầu xây dựng và phát triển đất nước. Giảng dạy phần Lịch sử Đảng cộng sản Việt Nam đòi hỏi giảng viên không chỉ nắm vững kiến thức chuyên môn, xác định đúng đắn đối tượng và nội dung học phần mà còn phải biết sử dụng, đổi mới những phương pháp giảng dạy phù hợp với đối tượng tiếp nhận tri thức./.